

گفت‌وگو با حمیدرضا شاه‌آبادی، مدیرعامل انتشارات مدرسه

پخش مدرسه ورود به بازار مدرسه

محمدعلی قربانی

کتاب‌های «پخش مدرسه» باید اولویت و مرجع اصلی جشنواره‌های مرتبط با کتاب‌های آموزشی باشند. حدود پنج سالی هست که «پخش مدرسه» از سوی «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» وزارت آموزش و پرورش و با هدف ارائه و توزیع کتاب‌های برگزیده و مناسب اعلام شده از سوی «طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی» که توسط دفتر انتشارات و فناوری آموزشی اجرا می‌شود، راه‌اندازی شده است.

پس از برگزاری هفدهمین جشنواره کتاب رشد در آذرماه ۱۳۹۸، نویدهای تازه‌ای برای بازنگری در این مرکز و بهره‌گیری بیشتر از امکانات و ظرفیت این واحد مطرح شد. به همین مناسبت پای صحبت‌های آقای حمیدرضا شاه‌آبادی، مدیرعامل انتشارات مدرسه که «پخش مدرسه» نیز از واحدهای تابعه آن انتشارات است، نشستیم.

می‌کنند، همین شرایط را دارند. یعنی آن‌ها از تجربه و شناخت کافی بهره‌مند نیستند. به خصوص وقتی قرار است برای فرزندانمان کتاب انتخاب کنیم، حساسیت‌های بیشتری را اعمال می‌کنیم. چرا که کودکان و نوجوانان در شرایطی هستند که نخستین تجربه‌های زندگی را کسب می‌کنند. نخستین تجربه‌ها و شناخت خودشان را از دیگران به دست می‌آورند و یکی از این تجربه‌ها قطعاً کتاب‌هایی است که می‌خوانند. اگر کتاب‌ها نامناسب باشند و به شکل مغشوش، نامرتب و نامنظم ارائه شوند، نه تنها میل به مطالعه را در کودکان از بین می‌برند بلکه راه این مبدأ کسب تجربه را می‌بندند، و تجربه‌های نامناسبی را هم به ذهن کودک منتقل می‌کنند که ممکن است در فرایند زندگی خودشان دچار مشکل شوند. بنابراین خیلی طبیعی است که گروه‌هایی باتجربه وجود داشته باشند که دارای فهم مناسبی از کتاب‌ها باشند و بتوانند آن‌ها را مطالعه و بررسی کنند و بهترین‌ها را به خوانندگان معرفی کنند. در حوزه کتاب کودک و نوجوان خوش‌بختانه نهادهای متعددی این کار را انجام می‌دهند و فهرست‌های متنوعی هر ساله منتشر می‌شوند.

← **لطفاً در خصوص این فهرست‌ها که متنوع و**

متکثر هم هستند، بیشتر توضیح دهید.

شاید بشود گفت، یکی از مهم‌ترین آن‌ها و

← **جناب آقای شاه‌آبادی، چند سالی است که پخش مدرسه با هدف پخش کتاب‌های مناسب و استاندارد کمک آموزشی راه‌اندازی شده است. لطفاً در این خصوص توضیح دهید.**

به نام خداوند بخشنده مهربان. قبل از اینکه به موضوع «پخش مدرسه» بپردازیم، پیش‌نیاز ورود به این بحث، موضوع طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و تربیتی است. واقعیت این است که در کشورهای متفاوت دنیا، سالانه کتاب‌های زیادی چاپ می‌شوند و تعداد آن‌ها قطعاً خیلی بیشتر از آن است که شما همه آن‌ها را بتوانید بخوانید. قاعدتاً در چنین شرایطی اولین اتفاقی که می‌افتد، پیش آمدن موضوع «انتخاب» است؛ اینکه بتوانیم بهترین کارها را از میان حجم زیادی که هست، انتخاب کنیم و با توجه به محدودیت‌های وقت، هزینه و ذهن، کتاب‌های برگزیده‌ای را مطالعه کنیم. گاهی بنا به تجربه‌ای که خودمان به دست آورده‌ایم، این توانایی را داریم و می‌توانیم کتاب‌ها را انتخاب کنیم. نویسنده‌ها و ناشرها را می‌شناسیم، سیر مطالعاتی خودمان یا فرزندانمان را می‌شناسیم، و کتاب‌ها را انتخاب می‌کنیم. ولی گاهی این توانایی در ما نیست و این تجربه را به دست نیاورده‌ایم.

واقعیت این است که بخش اعظم مردم، کسانی که برای خرید کتاب به کتاب‌فروشی‌ها مراجعه

وقتی قرار است برای فرزندانمان کتاب انتخاب کنیم، حساسیت‌های بیشتری را اعمال می‌کنیم. چرا که کودکان و نوجوانان در شرایطی هستند که نخستین تجربه‌های زندگی را کسب می‌کنند

قريب يك سال
پيش، ما تلاش
كرديم كه به ايده
پخش مدرسه آنچهان
كه بايد برسيم و
مجدداً اين ايده را
ارزيابي كنيم. اولين
قدم ما اين بود كه
بياييم و با ناشران
مذاكره كنيم، از آن‌ها
اطلاعات بگيريم، و
درباره روش توزيع
كتاب‌هايشان با آن‌ها
مشورت كنيم

مدرسه، با ايجاد فروشگاهي كه بتواند عرضه‌كننده كتاب‌هاي تأييد شده در طرح سامان‌دهي باشد، برداشته شد. منتها بنا به دلایلي، اين فروشگاه آرام آرام دوباره به يك فروشگاه معمولي تبديل مي‌شود كه بخشي از كتاب‌هايش ممكن است مورد تأييد طرح سامان‌دهي باشد و بخش ديگري ممكن است نباشد. بعد هم ويژگي‌هاي كتاب‌فروشي خاصي را كه بتواند امكان دسترسي به كتاب‌هاي خاص را براي خواننده فراهم كند، آرام آرام از دست مي‌دهد.

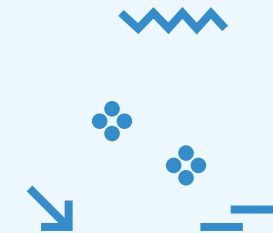
قريب يك سال پيش، ما تلاش كرديم كه به ايده پخش مدرسه آنچهان كه بايد برسيم و مجدداً اين ايده را ارزيابي كنيم. اولين قدم ما اين بود كه بياييم و با ناشران مذاكره كنيم، از آن‌ها اطلاعات بگيريم، و درباره روش توزيع كتاب‌هايشان با آن‌ها مشورت كنيم. جلسه‌هاي خوبي داشتيم. از جمله، با هيئت مديره انجمن فرهنگي ناشران كتاب كودك جلسه‌اي داشتيم و با مشورت آن‌ها شيوه‌هاي توزيع را مورد بررسي قرار داديم، قرارداد «تيپ» را آماده كرديم، و در مواردی مثل درصدهاي تخفيف، نحوه پرداخت هزينه‌ها، و مبالغ قيمت پشت جلد با آن‌ها به توافق رسيديم. بعد قدم‌هاي عملي‌تر را براي اجراي اين طرح برداشتيم.

خوش‌بختانه هم‌زمان در دفتر تأليف هم گرايش شدیدی نسبت به حمايت از اين موضوع ايجاد شد و

ثمربخش‌ترينشان فهرستي است كه در طرح سامان‌بخشي كتاب‌هاي آموزشي و تربيتي بررسي و ارائه مي‌شود. اين اتفاق خوبي است و ما داريم مي‌گويم كه اين كتاب‌ها توسط گروهی از ناشران منتشر مي‌شوند؛ ناشرانی كه به يكدیگر نزديك هم نيستند و ممكن است از نظر جغرافيايي با هم فاصله‌هاي خيلي زيادي داشته باشند. اصلاً بعضی از آن‌ها ممكن است از امكانات بخش و توزيع مناسبی برخوردار نباشند. نتيجه اين مي‌شود كه ما فهرست كتاب‌ها را تهيه مي‌كنيم و در اختيار مردم قرار مي‌دهيم و مي‌گويم كتاب‌هاي خوبي هستند كه مي‌توانيد بخوانيد. اما آن‌ها را از كجا تهيه كنيم و چطور به كتاب‌ها دسترسي داشته باشيم؟ ما كه به فلان ناشری كه در تهران نيست و يا ناشری كه توزيع خوبي ندارد، يا حتی توزيع خوبي دارد، ولی به فروشگاهش دسترسي نداريم، و ما كه در شهرستان هستيم و به فروشگاهي كه در تهران است، دسترسي نداريم، چه بايد بكنيم؟ اين موضوع باعث شد كه از سال‌ها قبل، ايده پخش مدرسه در دفتر انتشارات مدرسه و در دفتر انتشارات كمك آموزشي مطرح شود.

← پخش مدرسه از چه سالی و با چه هدفی کار خود را آغاز کرد؟

پنج سال پيش اولين قدم در شكل‌گيري پخش

در حال حاضر من احساس می‌کنم که ما زیرساخت خیلی خوبی آماده کرده‌ایم که ان‌شاءالله به مرور روزبه‌روز کارایی‌اش بیشتر و نتیجه‌بخش‌تر می‌شود

روی اینکه پخش مدرسه هرچه سریع‌تر شکل بگیرد، تأکید شد، و این موضوع به‌عنوان یک سیاست سازمان پژوهش مطرح شد و ما را دارای این انگیزه کرد که بیشتر در این زمینه تلاش کنیم. نتیجه این شد که نزدیک به پنج هزار عنوان کتاب از نزدیک به ۱۲۰ ناشر شناسایی شدند با ناشران مکاتبه کردیم و کتاب‌های مورد نظر خودمان را به آن‌ها معرفی کردیم. از آن‌ها خواستیم که نمونه‌های کتاب‌ها را برای ما بفرستند و تفاهم‌نامه‌ها و قراردادهای کاری را امضا کردیم. این کتاب‌ها در فروشگاه پخش مدرسه به شکل طبقه‌بندی‌شده قرار گرفتند. البته قبل از آن محتوای فروشگاه را کاملاً بررسی کردیم و کتاب‌هایی را که به طرح سامان‌دهی ارتباط نداشتند، به فروشگاه‌های دیگر منتقل کردیم. فروشگاه کاملاً خالی و آماده شد برای اینکه کتاب‌های طرح سامان‌دهی در آن قرار بگیرند. آرام آرام کتاب‌ها وارد فروشگاه شدند که حالا دکوراسیون و شکل و شمایل تازه‌ای برای آن در نظر گرفته بودیم. بعد از آن احساس کردیم که این یک فروشگاه در تهران است و ما حجم زیادی مخاطب در گستره شهر بزرگ تهران و کشور داریم. بنابراین باید روش‌های دیگری را هم برای پخش کتاب‌ها فراهم کنیم. این بود که به طراحی یک سایت بزرگ فروشگاه‌های و قرار دادن کتاب‌ها روی آن سایت فکر کردیم. این سایت طراحی و آماده شد و تا به امروز بیش از ۲۰۰۰ عنوان کتاب روی سایت قرار گرفته و آماده فروش اینترنتی کتاب به تمام متقاضیانی است که به این سایت مراجعه می‌کنند. منتها این برای کسانی کارایی داشت که کتاب‌ها را می‌شناختند و دوست داشتند کتاب را بخرند و روی علاقه و انتخاب خودشان به این سایت مراجعه و کتاب را تهیه کنند.

البته این پرسش می‌تواند مطرح شود که اگر کسانی سایت را نمی‌شناختند، چه باید می‌کردند؟ یا اینکه ممکن بود کسانی به این کتاب‌ها گرایش نداشته باشند، یا کلاً از طرح سامان‌دهی بی‌اطلاع باشند. تکلیف این افراد چه بود؟

عرض می‌کنم. در قدم بعدی خوش‌بختانه موفق شدیم با همکاری دفتر انتشارات کمک آموزشی، به شبکه توزیع مجله‌های رشد در سراسر کشور متصل بشویم؛ یک شبکه کارآمد امتحان‌پس‌داده، با تجربه و فعال که امکان توزیع مویرگی در اقصانقاط کشور برایش فراهم است. این مهم‌ترین اتفاقی بود که

افتاد. الان ما با آن‌ها مرتبط هستیم و گروه‌هایی در شبکه‌های ارتباطی فضای مجازی داریم که در آن گروه‌ها با هم در تماس هستیم و گفت‌وگو می‌کنیم. در سایت فروشگاه‌های پخش مدرسه، برای هرکدام از این موزعین، یک حساب کاربری تعریف شده است. آن‌ها کتاب‌ها را می‌بینند، روی سایت سفارش می‌دهند و کتاب‌ها براساس سفارش برایشان ارسال می‌شوند. مطابق با روشی که در توزیع مجله‌های رشد دارند، کتاب را می‌بینند، تسویه حساب می‌کنند و کتاب‌های بعدی و کتاب‌های بعدی.

در حال حاضر من احساس می‌کنم که ما زیرساخت خیلی خوبی آماده کرده‌ایم که ان‌شاءالله به مرور روزبه‌روز کارایی‌اش بیشتر و نتیجه‌بخش‌تر می‌شود. به‌عنوان یک فعال حوزه نشر، تصور من این است که زیرساخت مزبور چنان‌که به‌صورت ۱۰۰ درصد یا حتی ۵۰ درصد قابلیت خودش فعال شود و کار کند، می‌تواند صنعت نشر کتاب کودک در ایران را متحول سازد و گرایش‌ها را به شدت بالا ببرد.

لطفاً در مورد گروه‌بندی کتاب‌ها و ارتباطات دیگری هم که در این زمینه وجود دارند، نکاتی را بیان کنید.

کتاب‌ها براساس موضوع گروه سنی طبقه‌بندی شده‌اند. مثلاً شما فرزندی دارید که کودک یا نوجوان است و می‌خواهید برایش داستان بگویید. براساس آن طبقه‌بندی وارد داستان‌های کودک و نوجوان می‌شوید و خلاصه کتاب‌ها را می‌بینید و براساس آن می‌توانید کتاب انتخاب کنید.

زیرساختی که اکنون آماده شده، سفره‌ای است که مهمان‌ها سر این سفره می‌نشینند و بسته به سلیقه و تجربیاتی که به دست می‌آورند و بسته به نیازهایشان، محتوای این سفره می‌تواند مدام جابه‌جا بشود و شکل و شمایل عرضه‌اش هم متفاوت باشد.

خوش‌بختانه ما ارتباط خوبی با جشنواره دانایی و توانایی داریم و کتاب‌هایمان را هم داده‌ایم. الان دومین کتاب پراستقبال جشنواره دانایی و توانایی متعلق به ماست. برای کتاب «کشتی سیراف»، با فاصله ۲۰۰۰ نسخه کمتر از کتاب اول، ۵۵ هزار نسخه سفارش داشته‌ایم و این اتفاق خوبی بوده است.

البته باید به واقعیت هم توجه شود که نظام

جزیره‌ای که متأسفانه در اکثر بخش‌های کشور حاکم است می‌تواند باعث شود که شرایط و پیشرفت کاری‌مان گُند باشد. نهادهایی که در معاونت‌های مختلف وزارت آموزش و پرورش متولی امر کتاب هستند، باید از ما حمایت کنند. در تجهیز کتابخانه‌ها باید اولویت با کتاب‌های مورد تأیید طرح سامان‌دهی باشد. در جشنواره‌هایی که برگزار می‌شوند، باید اولویت یا مرجع اصلی انتخاب کتاب، کتاب‌های پخش مدرسه باشند. اگر این اتفاق بیفتد، آن زیرساخت خیلی فعال‌تر می‌شود و جلوتر می‌رود. اما اگر هر بخشی کار خودش را بکند و به جاهای دیگر کاری نداشته باشد و یا موازی‌کاری انجام دهد، ما شکست خواهیم خورد. این نیازمند نگاه واحدی است که در کل وزارت آموزش و پرورش باید حاکم باشد.

اولین نکته این است که ما با تعریف درست به موضوع رسیدیم. ما به موضوع کلان‌تر از یک کتاب‌فروشی داریم فکر می‌کنیم. نکته دوم این است که ما به مبادی متفاوت توزیع، از جمله یک فروشگاه بزرگ مجازی می‌اندیشیم. نکته بعدی این است که همه این‌ها را براساس هم‌اندیشی با بدنه نشر کشور طراحی می‌کنیم. یعنی خودمان در یک اتاق در بسته ننشسته‌ایم، فکر کنیم، تصمیم بگیریم و عمل کنیم. ما با ناشران مذاکره کرده‌ایم و از آن‌ها مشورت گرفته‌ایم و براساس مشورت‌های آن‌ها داریم کار می‌کنیم. از همه مهم‌تر، امروز ما به یک شبکه پخش با تجربه قدیمی و اصیل مؤثر متصل شده‌ایم و آن شبکه توزیع مجله‌های رشد است. این برای ما بسیار بسیار امیدوارکننده است.

← شرط یا راه حضور ناشران در زمینه توزیعی که در پخش مدرسه وجود دارد، چیست؟

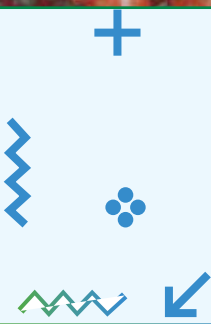
در حال حاضر ۱۱۸ ناشر کارهایشان در طرح سامان‌دهی تصویب شده است و در سایت ما حضور دارند. برای ما مهم نیست که ناشر به کدام شکل وابستگی دارد. به هیچ وجه مهم نیست که در تهران است یا در شهرستان؛ اگرچه در پس ذهنمان، دلمان می‌خواهد که ناشران شهرستانی را در این کار بیشتر مشارکت دهیم و وجه حمایتی‌مان برای آن‌ها بیشتر است. ولی موضوع این است که باید کارشان در طرح سامان‌دهی تأیید شده باشد. بنابراین تنها راه موجه، درست و قانونی که وجود دارد، برای حضور در پخش مدرسه، حضور در طرح سامان‌دهی و تأیید شدن در طرح سامان‌دهی

است. قطعاً از این‌ها دعوت می‌کنیم. امکان بسیار خوبی فراهم شده و برای بهره‌مند شدن از این امکان خوب بهتر است که ناشران کارهای خودشان را به طرح سامان‌دهی ارائه کنند و تأییدیه بگیرند. ضمناً دو موضوع مهم هم هست که خوب است درخصوص آن توضیح دهیم:

• اول اینکه در این پروژه کمیت برای ما خیلی مهم نیست. یعنی من ترجیح می‌دهم کتاب‌های کمتری روی سایتمان باشند، ولی بتوانیم آن‌ها را بهتر عرضه کنیم، تا اینکه تعداد خیلی زیادی کتاب وجود داشته باشند؛ به‌ویژه که در این صورت کار انتخاب، توزیع و دسترسی سخت‌تر می‌شود. بنابراین شخصاً دلم می‌خواهد که در بخش سامان‌دهی سخت‌گیری‌های بیشتری باشد و الزاماً آمار کتاب‌های وارده زیاد نشود.

• دوم اینکه در عین حال نمی‌توانیم منکر شویم که باید همه خبردار شوند و این امکان در اختیار همه قرار داده شود و کسی بی‌اطلاع و غیربهره‌مند از این موضوع نماند. بنابراین نیاز به خبرسانی و معرفی دقیق‌تر نیاز است. فکر می‌کنم به ما حق می‌دهید که به شما عرض کنم، این را وظیفه خودمان نمی‌دانیم، وظیفه دست‌اندرکاران طرح سامان‌دهی می‌دانیم. یعنی ما در این زنجیره در قسمت دوم خط توزیع هستیم. قبل از ما همکاران طرح سامان‌دهی هستند که آن‌ها باید خودشان طرح را بهتر معرفی کنند و با ناشران بیشتری ارتباط بگیرند.

در پایان امیدوارم که با هماهنگی و کمک تمام کسانی که به نوعی می‌توانند با این طرح مرتبط باشند، اعم از سامان پژوهش و حوزه‌های دیگر آموزش و پرورش و خارج از وزارت آموزش و پرورش، این طرح به‌عنوان طرح ملی بتواند جا بیفتد و نتیجه‌بخش باشد.

ما به مبادی متفاوت توزیع، از جمله یک فروشگاه بزرگ مجازی می‌اندیشیم. نکته بعدی این است که همه این‌ها را براساس هم‌اندیشی با بدنه نشر کشور طراحی می‌کنیم. یعنی خودمان در یک اتاق در بسته ننشسته‌ایم، فکر کنیم، تصمیم بگیریم و عمل کنیم